

Strom důvěry – výkladový slovník, filozoficko-etymologická verze

Tento slovník shrnuje **pojmy**, které se v textech *Stromu důvěry* objevují v technickém, filozofickém nebo netradičním významu.

Každý pojem obsahuje stručný **etymologický původ**, **filozofický rámec** a **význam v kontextu Stromu důvěry**.

Obsah

Strom důvěry – výkladový slovník, filozoficko-etymologická verze.....	1
A.....	2
Audit důvěry.....	2
Aschův test konformity.....	2
Autorita z důvěry.....	2
B.....	3
Bionomie důvěry.....	3
C.....	3
Cirkulace reputace.....	3
D.....	3
Deliberace.....	3
Dimenze reputace.....	3
Druhý termodynamický zákon.....	3
Důvěrová rovnováha (MDR).....	3
Důvěrový soud.....	3
E.....	3
Efekt přihlížejícího.....	3
Emergence / emergentní právo.....	3
Entropie / entropie odpovědnosti.....	3
Etická rovina.....	3
F.....	4
Fiat realita / fiat měna / fiat zisk.....	4
Filozofie důvěry.....	4
Formuláře důvěry.....	4
G.....	4
Grant místo.....	4
H.....	4
Hoflingův experiment.....	4
Hierarchie výpalného.....	4
K.....	4
Kauzální rovina.....	4
Korektiv důvěry.....	4
Kritické myšlení.....	4
L.....	4
Legální zločin.....	4
Loajalita.....	4
M.....	5
Mentální imunita.....	5
Mlčící většina.....	5
Model důvěrové rovnováhy (MDR).....	5

N.....	5
Ne bis in idem.....	5
Neodvratitelnost dopadení.....	5
O.....	5
Ontologická rovina.....	5
Oportunismus.....	5
P.....	5
Paměť místo cenzury.....	5
Pareto-efekt / Pareto-jádro.....	5
Pokora.....	5
Protisít'.....	5
R.....	6
Reputační korekce.....	6
Reputační paradox.....	6
Reputační síť.....	6
Rovnováha místo donucení.....	6
S.....	6
Sociální kredit.....	6
Synkreze.....	6
Systémově-analyticky.....	6
T.....	6
Termodynamika společnosti.....	6
Transparentnost.....	6
U.....	6
Únik do bublin.....	6
V.....	7
Váhový profil.....	7
Vícedimenzionální hodnocení.....	7
Virtuální postava v zastoupení.....	7
Z.....	7
Zrcadlo, ne soud.....	7
Zpětná vazba.....	7
Dodatek.....	7

A

Audit důvěry

– z lat. *audire* (slyšet). V přeneseném smyslu otevřeně naslouchání systému sobě samému – veřejná kontrola poctivosti a korekce chyb.

Aschův test konformity

– experiment psychologa Solomona Asche (1951) dokazující, že lidé mění úsudek pod tlakem většiny. V systému důvěry má být prevence proti davovému omylu.

Autorita z důvěry

– moc vzniklá reputací, nikoli funkcí. Připomíná Aristotelovu *ethos* – přesvědčivost charakterem.

B

Bionomie důvěry

– z řeckého *bios* (život) a *nomos* (zákon). Zkoumá „životní zákony“ důvěry – jak vzniká, roste a zaniká.

C

Cirkulace reputace

– koloběh důvěry podobný oběhu energie. Důvěra se neztrácí, pouze mění nositele a formy.

D

Deliberace

– z lat. *deliberare* (uvažovat, vážit). Společné rozvažování rozhodců o podstatě sporu.
Ve Stromu důvěry: proces zrání rozhodnutí, ne hlasování.

Dimenze reputace

– jednotlivé osy důvěry (např. etická, odborná, občanská). Uživatel si určuje jejich váhu.

Druhý termodynamický zákon

– fyzikální princip, že každý uzavřený systém směřuje k rostoucí entropii (neuspořádanosti).
Filozoficky: pokud není zpětná vazba (odpovědnost), systém se rozpadá. Strom důvěry působí jako „reverzní entropie“.

Důvěrová rovnováha (MDR)

– *fiducia* + *aequilibrium* – stav mezi důvěrou, mocí a odpovědností.
Analogické Aristotelovu „zlatému středu“ – mezi naivitou a cynismem.

Důvěrový soud

– mechanismus obnovy vztahu místo trestu. „Zrcadlo“ místo rozsudku.

E

Efekt přihlížejícího

– sociální jev: čím víc lidí vidí nespravedlnost, tím menší šance, že někdo zasáhne. Strom důvěry rozbíjí tuto pasivitu personalizací odpovědnosti.

Emergence / emergentní právo

– z *emergere* (vynořit se). Samoorganizující vznik práva z chování lidí, nikoli z dekretu státu.
Odpovídá kybernetické a biologické filozofii řádu (von Foerster, Luhmann).

Entropie / entropie odpovědnosti

– z *en* (v) a *topos* (směr). Míra rozptýlení energie – nebo v přenesení rozptýlení viny.
Strom důvěry snižuje entropii tím, že spojuje činy s jejich původci.

Etická rovina

– úroveň, kde se rozhodnutí posuzuje podle smyslu a důsledku, ne podle formy.

F

Fiat realita / fiat měna / fiat zisk

– *fiat* (budiž). Realita tvořená příkazem, ne skutkem.

Kritika systémů, které deklarují hodnotu bez podkladu – typicky právní a finanční struktury.

Filozofie důvěry

– navazuje na Spinozu, Aristotela a Teilharda de Chardin: člověk je vztahová bytost, nikoli jednotka.

Formuláře důvěry

– nástroj zapojení „mlčící většiny“. Umožňuje vyjádřit postoje anonymně, bez nutnosti debatovat.

G

Grant místo

– princip, že motivace má být pozitivní.

Místo „pokuty za chybu“ systém nabízí „odměnu za korekci“.

H

Hoflingův experiment

– studie poslušnosti autorit (1966). Sestry poslušně aplikovaly nebezpečné dávky léku na pokyn „lékaře“.

Ukazuje, proč Strom důvěry odděluje funkci od autority.

Hierarchie výpalného

– ironické označení struktury moci, kde stát vybírá daně bez osobní odpovědnosti – parafráze mafie.

K

Kauzální rovina

– rovina příčin. Kdo má zisk, často nenese vinu – Strom důvěry znovu spojuje příčinu a následek.

Korektiv důvěry

– mentální mechanismus bránící zneužití důvěry – kombinace pokory a kritického myšlení.

Kritické myšlení

– z *krinein* (rozlišovat). Schopnost zkoumat předpoklady, ne potvrzovat názory.

L

Legální zločin

– čin, který je zákonný, ale neetický. Pojem navazuje na Hannah Arendtovou (banalita zla).

Loajalita

– z *loyauté* (věrnost). Ve Stromu důvěry se mění z poslušnosti na spoluodpovědnost.

M

Mentální imunita

– schopnost odolávat manipulaci.

Analogicky k imunitnímu systému těla – vyhodnocuje, co přijmout a co odmítnout.

Mlčící většina

– lidé, kteří neprojevují názor, ale určují legitimitu. Strom důvěry je zapojuje nepřímo přes formuláře.

Model důvěrové rovnováhy (MDR)

– centrální koncept projektu: vztah mezi mírou důvěry, reputací a mocí, udržovaný zpětnou vazbou.

N

Ne bis in idem

– latinsky „ne dvakrát o téže věci“. Zásada spravedlnosti: nelze trestat dvakrát.

Ve Stromu důvěry: pokud je vina napravena, nemá se opakovat trest.

Neodvratitelnost dopadení

– princip karmické zpětné vazby: každé jednání zanechává stopu v síti důvěry.

O

Ontologická rovina

– z *ontos* (bytí). Zkoumá, co je „skutečné“, nikoli jen „platné“.

Klíčové pro rozlišení mezi právní a morální realitou.

Oportunismus

– přizpůsobení bez zásad. Opak etického jednání. Strom důvěry měří nejen úspěch, ale motiv.

P

Paměť místo cenzury

– princip uchování všech chyb jako poučení.

Filozoficky blízké Nietzsche: zapomnění zabíjí zkušenost.

Pareto-efekt / Pareto-jádro

– z principu Vilfreda Pareta (80/20). Aktivní menšina určuje vývoj celku.

Ve Stromu důvěry: záměrně pracujeme s menšinou, která rezonuje kvalitou, ne kvantitou.

Pokora

– *humilitas* – uzemnění ega.

V systému důvěry působí jako stabilizátor proti sebestřednosti.

Protisít'

– alternativa k centralizované síti moci. Strom důvěry se chová jako distribuovaný imunitní systém společnosti.

R

Reputační korekce

– morální vyrovnání tam, kde právo selhalo.

Ne trest, ale obnovení rovnováhy reputace.

Reputační paradox

– čím více institucí sleduje důvěru, tím méně jí v systému zůstává.

Zásada „měřením mizí význam“.

Reputační síť

– síť vztahů mezi lidmi a institucemi, propojená podle důvěry. Základní struktura projektu.

Rovnováha místo donucení

– přechod od „moci nad“ k „moci s“.

Základní filozofická změna paradigmatu.

S

Sociální kredit

– systém centrálního hodnocení občanů.

Strom důvěry používá opačný přístup – decentralizované, dobrovolné a vícedimenzionální hodnocení.

Synkreze

– z *synkrēsis* (spojení). Schopnost sjednocovat rozpory.

V projektu označuje schopnost integrovat rozdílné názory bez potlačení.

Systémově-analytický

– způsob myšlení, který sleduje vztahy, ne jednotlivosti.

Založen na teorii systémů a kybernetice.

T

Termodynamika společnosti

– metafora převzatá z fyziky.

Důvěra působí jako energie řádu – snižuje společenskou entropii.

Transparentnost

– z lat. *transparere* – prosvítat.

Ve Stromu důvěry: možnost nahlédnout proces, ne pouze výsledek.

U

Únik do bublin

– sociální jev digitální doby: uzavření do skupin se stejným názorem.

Strom důvěry se snaží tyto bubliny propojit přes reputační mosty.

V

Váhový profil

– osobní nastavení důležitosti dimenzí reputace.

Připomíná psychologické „hodnotové mapy“.

Vícedimenzionální hodnocení

– opak centrálního skóre. Každý člověk má různé reputace v různých oblastech.

Virtuální postava v zastoupení

– digitální entita vystupující jménem člověka.

Varování před ztrátou autenticity – proto Strom důvěry klade důraz na osobní vazbu.

Z

Zrcadlo, ne soud

– princip reflexe místo trestu.

Založen na Jungově a Buberově pojetí vztahu „Já–Ty“.

Zpětná vazba

– *feedback* – návrat informace o důsledcích činů.

Bez ní systém ztrácí stabilitu – podobně jako živý organismus.

Dodatek

Zákon Parkinsonův – úkol roste, aby vyplnil všechny dostupný čas. Připomínka, že systém bez hranic bobtná.

Zákon Greshamův – „špatné peníze vytlačují dobré“ – analogie pro důvěru: levná důvěra vytlačuje poctivou.

Zlatý řez – proporce harmonie, kterou Strom důvěry metaforicky používá jako obraz rovnováhy mezi etikou a efektivitou.

